

Razmišljanja studenata završnih godina medicinskog fakulteta u Osijeku o budućnosti u struci

---

Vrkašević, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:720621>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET U OSIJEKU

Sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstvo

Ivana Vrkašević

**RAZMIŠLJANJA I OČEKIVANJA
STUDENATA ZAVRŠNIH GODINA
MEDICINSKOGA FAKULTETA U
OSIJEKU O SVOJOJ BUDUĆNOSTI U
STRUCI**

Završni rad

Osijek, 2017.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET U OSIJEKU

Sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstvo

Ivana Vrkašević

**RAZMIŠLJANJA I OČEKIVANJA
STUDENATA ZAVRŠNIH GODINA
MEDICINSKOGA FAKULTETA U
OSIJEKU O SVOJOJ BUDUĆNOSTI U
STRUČI**

Završni rad

Osijek, 2017.

Rad je izrađen na području grada Osijeka, ispitivanje je provedeno na studentima završnih godina Medicinskoga fakulteta u Osijeku.

Mentor rada: doc. dr. sc. Dario Galić

Rad ima 42 stranice i 43 tablice.

ZAHVALA

Posebnu zahvalu iskazujem mentoru doc. dr. sc. Dariju Galiću na pruženoj pomoći i vodstvu tijekom pisanja završnoga rada. Hvala Vam na odvojenom vremenu za brojne konzultacije, za sva odgovorena pitanja, na danim savjetima i uputama te razjašnjavanju svih nejasnoća koje su me pratile tijekom pisanja završnoga rada te uvelike hvala na pomoći pri statističkoj obradi podataka.

Nadalje, posebno zahvaljujem svojim roditeljima na dobro postavljenim temeljima moga života na kojima sam nastavila samostalno graditi, ali uvijek uz njihovu sjenu. Hvala dragi moji roditelji, na iskazanom povjerenju i u onim najtežim trenucima, na svim pruženim mogućnostima, na neprekidnom hrabrenju i motiviranju tijekom svih godina moga školovanja. Hvala vam što ste sve moje želje stavili u prvi plan i dopustili da životnu priču pišem samostalno na temelju svojih interesa. Hvala na svim lijepim riječima, razumijevanju i potpori pruženima u svakom trenutku kad mi je to bilo potrebno jer bez vaše pomoći, u svakom smislu te riječi, ne bih uspjela biti ni stepenicu bliže ka svom cilju, onome čemu težim, niti bih bila i živjela to što zapravo u cijelosti i jesam.

Naposljetku zahvaljujem prijateljima i kolegama na podršci, ustupljenoj pomoći i savjetovanju tijekom pisanja završnoga rada.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Pojam migracije	1
1.2. Statistički pokazatelji migracije u Republici Hrvatskoj	2
1.3. Migracije mladih zbog nezaposlenosti	2
1.4. „Odljev mozgova“	3
1.5. Migracije u zdravstvu	4
1.5.1. Migracije liječnika	5
1.5.2. Migracije medicinskih sestara.....	6
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	8
3. ISPITANICI I METODE ISTRAŽIVANJA	9
3.1. Ustroj studije.....	9
3.2. Ispitanici	9
3.3. Metode ispitivanja	9
3.4. Statističke metode.....	10
4. REZULTATI.....	11
5. RASPRAVA.....	31
6. ZAKLJUČAK	35
7. SAŽETAK.....	36
8. SUMMARY	37
9. LITERATURA.....	38
10. ŽIVOTOPIS	42

1. UVOD

1.1. Pojam migracije

Migracije stanovništva sastavni su dio društvene evolucije. Iseljavanje iz jednoga mjesta u drugo sastavna je komponenta globalnih problema s kojima se susreće današnje društvo. Ključne su one migracije u kojima stanovništvo nerazvijenih dijelova svijeta, poput Bliskoga istoka, Azije, Afrike te Sjevernoga Balkana odlazi u razvijenije dijelove, poput Europe ili Amerike, u potrazi za boljim životom. Drugim riječima, ekonomski slabo razvijene zemlje su zemlje iz kojih se odlazi. Zemlje jakih ekonomija te društvene i političke stabilnosti su zemlje u koje se odlazi (1). Val emigracije osjetilo je veliki broj zemalja. U Sjevernoj su se Europi emigrantske promjene osjetile početkom 21. stoljeća. Velika Britanija, Njemačka te Norveška zabilježile su veliki značajan rast emigranata. U Norveškoj je val 2006. godine nadmašio čak i dotad najveći val 1950. godine kad su Norvežani napuštali svoju zemlju zbog izgubljene nade u bolju budućnost u Norveškoj, loših primanja te nezaposlenosti (2).

Usko povezana sa stupnjem imigracije je i profesionalna pozadina. Na primjer, istraživanja provedena u Sjedinjenim Američkim Državama pokazuju kako veliki broj imigranata pripada stručnim, tehničkim ili menadžerskim kategorijama zanimanja. S druge strane, imigranti iz Azije u najvećem se broju bave uslužnim, administrativnim i sličnim djelatnostima, no i među azijskim imigrantima također se nalazi veliki broj stručnjaka u stručne, tehničke i menadžerske poslove. Nasuprot njima, ljudi koji napuštaju Europu u potrazi za poslom najčešće su stručnjaci u građevini, strojarskim poslovima te drugim poslovima s područja industrije (3).

Još jedan od razloga zbog kojega mnogi visokoobrazovani stručnjaci napuštaju svoje zemlje i odlaze u druge zemlje u potrazi za boljim uvjetima su i teškoće u ekonomiji koje prisiljavaju visokoobrazovane ljude na potragu za boljim životom u državama gdje vladaju bolji ekonomski uvjeti. Najčešće je riječ o europskim zemljama, kao i zemljama Bliskoga istoka te Sjeverne Amerike.

1.2. Statistički pokazatelji migracije u Republici Hrvatskoj

Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku Republike Hrvatske, saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom od 2004. do 2008. godine bio je pozitivan, dok od 2009. do 2015. godine bilježi negativne vrijednosti (4).

U 2009. godini iznosio je -1.472, a u 2013. godini -4.884. Prema popisu stanovništva Republike Hrvatske iz 2001. godine, pored iseljenoga stanovništva srpske nacionalnosti, u inozemstvo je otišlo još oko 170.000 do 180.000 pretežno mladih ljudi, među kojima obrazovani ljudi konjunktturnih zanimanja imaju znatan udio (5). U 2013. godini u Republici Hrvatskoj se iz inozemstva doselilo 49,0 % hrvatskih državljana i 51,0 % stranaca, a odselilo 87,8 % hrvatskih državljana i 11,7 % stranaca (4). Hrvatska je zemlja s relativno velikim brojem pojedinaca koji su odlučili napustiti svoju zemlju i otići raditi u inozemstvo. Prema Internacionalnoj organizaciji za migracije, 16 % ukupne populacije, ili 726.031 Hrvata, imigrirali su u druge zemlje, uključujući SAD, Australiju i Njemačku te druge europske zemlje do 2005. godine (6).

1.3. Migracije mladih zbog nezaposlenosti

Zaposlenje nakon završenoga formalnog obrazovanja predstavlja važan čimbenik u odrastanju svakoga pojedinca. Ipak, nezaposlenost mladih značajan je problem u većini industrijskih zemalja. Prema Russellu i O'Connellu mladi ljudi se češće susreću s rizikom nezaposlenosti nego odrasle osobe, a početna karijera predstavlja osobito turbulentno i nesigurno razdoblje za mlade. Mogućnosti za zapošljavanje mladih ovise o brojnim čimbenicima, između ostaloga, i njihovim osobnim značajkama uključujući spol, obrazovanje i prethodno radno iskustvo (7). Mladi su u nepovoljnoj situaciji na tržištu rada jer često završavaju svoje obrazovanje bez dovoljno praktičnoga iskustva, a i nedovoljna je povezanost školskoga sustava i tržišta rada. Težem zaposlenju može pridonijeti i to što su mladi ljudi skloni odbijanju poslova koji ne udovoljavaju tijekom školovanja stvorenoj slici o onome što će kasnije raditi (8). Mladi ljudi manje suiskusni i često manje vješti od odraslih, što ih čini podložnijima nezaposlenosti (9). U Republici Hrvatskoj najveći udio u registriranoj nezaposlenosti imaju mlade osobe od 20 do 35 godina. Primjerice, u prvoj polovici 1999. godine stopa nezaposlenosti osoba u dobi od 15 do 24 godina iznosila je 33,8 %, a početkom 2001. godine čak 41,2 %. Krajem 2003. godine na Zavodu za zapošljavanje bilo je registrirano 45,5 % nezaposlenih u dobi od 15 do 29

godina. Republika Hrvatska je 2002. godine imala najviši postotak nezaposlenosti među tranzicijskim zemljama, a prednjačila je i u stopi nezaposlenosti mladih (10).

Posljednjih se godina u Republici Hrvatskoj ističe potreba stvaranja društva znanja, a sukladno tome stvaraju se visoka očekivanja od zaposlenja, posebice od strane visokoobrazovane populacije. Ipak, općeniti se karakter društvenih smjernica ne mora preklapati sa stvarnošću, a što je preklapanje manje to je veća frustracija pojedinaca. Ono što je izrazito loše za razvojnu sliku hrvatskoga društva jest okolnost što visokoobrazovani mladi teško pronalaze zaposlenje te su spremni raditi niže kvalificirane poslove, a nerijetko napuštaju Republiku Hrvatsku ili su spremni to učiniti ako im se za to ukaže prilika (11). Istraživanje portala MojPosao iz kolovoza 2011. godine bavilo se spremnošću hrvatskih državljana na preseljenje zbog posla. Od 900 ispitanika, koji su sudjelovali u anketi provedenoj u suradnji s najvećom svjetskom online regrutacijskom mrežom The Network, čak ih je 64 % reklo da su odmah spremni napustiti Republiku Hrvatsku ako bi dobili posao. S obzirom na to da je u međuvremenu nezaposlenost samo rasla, za pretpostaviti je da je taj postotak i veći od navedenoga. Najpoželjnije destinacije za novi početak su Njemačka, Švicarska i Velika Britanija, a od gradova sudionici su odabrali London i Beč.

Upravo upoznatost s glavnim razlozima odlaska mladih, ali i starijih stručnjaka može pomoći poslodavcima i vladi u formiranju i primjeni odredbi koje bi omogućile njihov ostanak u zemlji te spriječile tzv. „odljev mozgova” („brain drain”) (12).

1.4. „Odljev mozgova“

Specifičan oblik migracije stanovništva jest odlazak visokoobrazovanih stručnjaka, znanstvenika i intelektualaca iz neke zemlje koji je u literaturi poznat kao „brain drain” ili „odljev mozgova“ (13). Visokoobrazovani stručnjaci, znanstvenici, intelektualci i umjetnici nositelji su gospodarskoga i društvenoga razvoja svake zemlje pa ih se zato naziva ljudskim kapitalom. Njegova je važnost društveno prepoznata tek u novije vrijeme, a predstavlja najvažniji segment koncepcije intelektualnoga kapitala (14). Kako bi povećale vlastitu proizvodnju i standard stanovništva, nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju nužno moraju školovati vrhunske stručnjake koji će svojim radom i znanjem moći pridonijeti razvoju te zemlje. Stoga se dobrim studentima nude stipendije, omogućava im se kvalitetno školovanje

(unutar ili izvan granica njihove domovine), ulaže se dio državnoga prihoda u njihovo školovanje i profesionalno usavršavanje. Međutim, česta je pojava da upravo takvi stručnjaci, društvu najpotrebniji pojedinci, odlaze i zapošljavaju se u drugim zemljama. Šverko upozorava kako odlazak vrhunskih stručnjaka („brain drain”) nužno znači gubitak za zemlju koju napuštaju i dobitak za zemlju u koju dolaze („brain gain”) (15). Fenomen „odljev mozгова”, pored stručnjaka i visokoobrazovanih pojedinaca uključuje i znanstvenike koji namjeravaju otići ili su već napustili postojeću profesionalnu poziciju unutar sustava znanosti. Takav odlazak znanstvenika u praksi pokazuje dva oblika koji se sociološki ekspliciraju kao vanjska migracija ili odlazak znanstvenika u inozemstvo („brain drain”) te kao unutarnja profesionalna migracija ili napuštanje znanosti i odlazak u druge djelatnosti unutar zemlje („brain waste”) (16). Šverko naglašava potrebu sustavnoga praćenja „odljeva mozгова” jer je to dinamička pojava podložna promjenama pod utjecajem društveno-ekonomskih i političkih prilika. Među pozitivne učinke „odljeva mozгова” može se ubrojiti veza koju ljudi kad odu u inozemstvo ostvaruju sa svojim poznanicima i prijateljima (kolegama) u domicilnoj sredini (15). Isto tako, među pozitivne učinke mogu se ubrojiti i veće mogućnosti ljudi koji su na radu u inozemstvu u smislu pribavljanja sredstava za zajedničke istraživačke projekte s kolegama i prijateljima u matičnoj zemlji. Pozitivno je i njihovo znanje i upoznavanje s novim tehnologijama koje će oni prenijeti u matičnu zemlju ako se i kad se budu vratili (17). Negativni učinci „brain draina” mogu se vidjeti u smanjenim mogućnostima povezivanja teorijskoga i praktičnoga znanja jer je najveći broj znanstvenih emigranata iz tehničkih znanosti koje bi upravo predstavljale taj spoj.

1.5. Migracije u zdravstvu

Zdravstveno područje suočava se s velikim izazovima prouzrokovanim neriješenim problemima po pitanju radne snage. Manjak radne snage značajan je nedostatak, ne samo zbog toga što potreba za obrazovanjem nove radne snage uzrokuje velike troškove nego i smeta samom zdravstvenom sustavu, kao i kvaliteti pružene usluge. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) navodi kako je nedostatak radne snage iz područja zdravstva fenomen prisutan u svim svjetskim državama te ga opisuje kao problem svjetskih razmjera, no naglašava kako se najčešće javlja u državama u kojima su pokazatelji kvalitete pruženih zdravstvenih usluga najlošiji, odnosno slove za najmanje kvalitetne.

Brojna istraživanja kao najčešći uzrok nedostatka radne snage navode konflikte među zaposlenicima, političke ili socijalne nestabilnosti te nedovoljno ulaganje u zdravstveni sektor što, uz otkaze, uzrokuje i migracije zdravstvenih djelatnika u države koje pružaju bolje uvjete rada ili života općenito. Nadalje, posebno valja istaknuti i nezadovoljstvo poslom koje slovi kao glavni razlog migracije. Čak štoviše, brojna istraživanja potvrđuju kako je upravo stupanj zadovoljstva poslom uzrokom nedostatka motivacije, nekvalitetnoga izvođenja zadataka te ostanka na radnom mjestu, ali i državi (18).

Danas na tržište zdravstvenih radnika negativno utječu visoka cijena obrazovanja i povećanje potražnje među starijom populacijom. Također, važan je problem migracija koja se konstantno na prati i istražuje od prvih izvješća objavljenih 1978. godine (19). Migracija je najčešće opisana kao negativna jer je glavni tok zdravstvenih radnika od manje razvijenih zemalja prema razvijenijima (20).

1.5.1. Migracije liječnika

Brojne procjene upućuju na to da je Republika Hrvatska trenutačno u ozbiljnom deficitu liječnika. U 2007. godini zabilježen je manjak od 328 internista, 319 kirurga, 209 ginekologa i 69 pedijatara u hrvatskim bolnicama (21). Trenutačna procjena Hrvatske liječničke komore je da u Republici Hrvatskoj nedostaje preko 4.000 liječnika. Ovaj nedostatak je također podržan činjenicom da je u prosjeku bilo samo 304 nezaposlenih liječnika u 2013. godini, u usporedbi s 345 tisuća nezaposlenih osoba (22).

Istraživanja su pokazala da je 2000. godine postotak stranih liječnika najviši bio u najrazvijenijim zemljama, kao što su Novi Zeland (46,9 %), Australija (42,9 %), Irska (35,3 %), Kanada (35,1 %), UK (33,7 %) i SAD (24,4 %) (23). Pozitivni aspekti migracija uključuju stjecanje znanja i stručnih iskustava. To se može vidjeti i u podacima koji govore da emigranti šalju novac svojim obiteljima koje žive u domovini te da se u zemljama primateljima stvara dijaspora koja je izvor podrške i prijenosa stručnih znanja i iskustava (24).

U Republici Hrvatskoj podignuta je znatna javna zabrinutost zbog ulaska u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine. Valovi emigracije predviđeni su, osobito među visokoobrazovanim mladim ljudima, poput liječnika (25), iako su mnoge zemlje Europske unije ograničavale pristup hrvatskim državljanima prema ugovorima do 30. lipnja 2020. godine (26).

Istovremeno stopa nezaposlenosti liječnika u Republici Hrvatskoj iznimno je niska. Na primjer, 0,09 % prosječnoga broja svih nezaposlenih u 2013. godini bili su liječnici (22), dok je nezaposlenost među populacijom liječnika 2,2 % (27). U ostalim zemljama Europske unije slična su očekivanja nastala nakon ulaska u Europsku uniju (28,29), ali se pokazalo da su to bile prekomjerne procjene jer je godišnji odljev građana iz novih članica Europske unije (EU – 12 zemalja) rijetko premašio 3 % domaće zdravstvene radne snage (30).

1.5.2. Migracije medicinskih sestara

U Republici Hrvatskoj najveći problem predstavlja nedostatak medicinskih sestara, što je ujedno problem u svim razvijenim zemljama. Puno je čimbenika koji utječu na ovaj problem, a to su, između ostaloga, i sve manja zainteresiranost učenika za upisivanje škola za medicinske sestre te veliki obujam posla, a s druge strane pak sve niži dohodak i primanja znatno niža u odnosu na druga zanimanja (31).

Planiranje potreba za radnom snagom u zdravstvu u državama regije jugoistočne Europe nije dovoljno razvijeno jer nedostaje sustavno i strateško planiranje koje bi uzelo u obzir migracije zdravstvenih djelatnika. Planiranje se obično temelji na fiksnom broju zdravstvenih djelatnika, bez sagledavanja zdravstvenih potreba stanovništva. Nadalje, nedostaje učinkovita koordinacija između institucija uključenih u planiranje potreba za zdravstvenim djelatnicima, a također se ne postavljaju ni pitanja oko učinkovitosti ljudskih resursa (32).

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Republici Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika. Broj medicinskih sestara na 100.000 stanovnika u odnosu na 1980. godinu povećao se s 354 na 579 u 2011. godini što je manje od prosjeka Europske unije koji je u 2011. godini iznosio 836 sestara na 100.000 stanovnika. Linije trendova kretanja broja medicinskih sestara i liječnika i na 100.000 stanovnika u stalnom su laganom porastu. Medicinske sestre su najbrojnija profesija u sustavu zdravstva i u ukupnom broju zdravstvenih djelatnika (56.598) u 2012. godini medicinske sestre čine 43 % (24.262) u strukturi zaposlenih na neodređeno vrijeme. Ako tu dodamo i djelatnike koji rade na određeno, u 2012. ih je bilo 7.149, od čega je 5.881 medicinska sestra, onda postotak medicinskih sestara raste na 47 % (30.143) od ukupnoga broja zdravstvenih djelatnika (63.747) zaposlenih na neodređeno i određeno vrijeme.

Kako bismo u Republici Hrvatskoj (579 sestara na 100.000 stanovnika) dostigli prosjek broja sestara u Europskoj uniji (836 sestara na 100.000 stanovnika), trebali bismo povećati sadašnji broj stalno zaposlenih medicinskih sestara (24.262 u 2012. godini) za više od 40 % ili ukupno oko 10.000 sestara. Prema trenutačnoj stopi rasta broja sestara u Republici Hrvatskoj koja je od 2000. do 2010. godine iznosila 1,2 % godišnje ili približno 300 sestara, trebalo bi nam više od 30 godina da dostignemo prosjek Europske unije, pod uvjetom da se on ne mijenja. Kako bismo izbjegli daljnji odljev medicinskih sestara koji će se sigurno primijetiti zbog pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji i sve veće ekonomske krize, te sve težega položaja sestara na njihovim radilištima, uvjetovanoga lošijim radnim uvjetima i nižim primanjima te povećanoga opsega posla uzrokovanoga sve manjim brojem sestara u odnosu na broj liječnika zadnjih godina, trebali bismo povećati kvote za upis prvenstveno na Studije sestrinstva, zatim što je moguće prije zamijeniti petogodišnje srednjoškolsko obrazovanje medicinskih sestara, koje i tako nije u skladu s Direktivom 2005/36/EC o priznavanju stručnih kvalifikacija i prijeći na dvanaestogodišnje opće obrazovanje (osnovna škola plus gimnazija), koje je na snazi u većini zemalja Europske unije, prije upisa u sestriinske programe kako bismo povećali atraktivnost struke i izbjegli mogućnost zapošljavanja jeftinije radne snage iz manje razvijenih zemalja što bi još više doprinijelo i onako lošem položaju i radnim uvjetima medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj (33).

Visokorazvijene zemlje u Europi kontinuirano povećavaju broj medicinskih sestara u svojim zdravstvenim sustavima, pa tako zemlje poput Finske, Belgije, Irske, Danske, Islanda, Švicarske, Ujedinjenoga Kraljevstva i dr. razvijaju svoje zdravstvene sustave upravo povećanjem broja sestara koji u tim zemljama dostiže i više od 1.500 medicinskih sestara na 100.000 stanovnika. U isto vrijeme te zemlje prilagođavaju zdravstvene sustave smanjenjem broja akutnih kreveta, sve kraćom hospitalizacijom i većim stupnjem javnozdravstvenoga djelovanja. Visokorazvijene zemlje u Europi ne razlikuju se bitno od manje razvijenih po broju liječnika, već po većem broju medicinskih sestara (34).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ove studije je prikazati očekivanja i razmišljanja studenata završnih godina na Medicinskom fakultetu u Osijeku o svojoj budućnosti u struci.

1. Ispitati koliko studenata namjerava nakon završenoga studija ostati u Republici Hrvatskoj, a koliko otići u inozemstvo.
2. Ispitati koji su razlozi njihove odluke.
3. Ispitati što planiraju raditi ukoliko ostaju u Republici Hrvatskoj, a što ukoliko planiraju odlazak u inozemstvo.
4. Ispitati po čemu se razlikuju oni studenti koji žele otići u inozemstvo od onih studenata koji planiraju ostati u Republici Hrvatskoj.

3. ISPITANICI I METODE ISTRAŽIVANJA

3.1. Ustroj studije

Rad je ustrojen kao presječna studija.

3.2. Ispitanici

Ispitanici koji su anketirani studenti su završnih godina Medicinskoga fakulteta u Osijeku, različite su dobi, spola i studijskoga programa.

- Preddiplomski studij Sestrinstva (ispitano 37 od 64 studenta)
- Diplomski studij Sestrinstva (ispitano 43 od 49 studenata)
- Integrirani preddiplomski i diplomski studij Medicine (ispitano 52 od 76 studenata)
- Preddiplomski studij Medicinsko laboratorijska dijagnostika (ispitano 29 od 44 studenta)
- Diplomski studij Medicinsko laboratorijska dijagnostika (ispitano 31 od 42 studenta).

U ispitivanju je sudjelovalo 192 od 275 predviđenih ispitanika.

3.3. Metode ispitivanja

Ispitivanje se provodilo na Medicinskom fakultetu u Osijeku. Metoda prikupanja podataka je anketiranje pomoću upitnika. Upitnik je anonimn te se sastoji od 33 pitanja. Tri pitanja odnose se na demografske karakteristike (spol, dob i studijski program), ostala pitanja odnose se na stavove i razmišljanja studenata o zapošljavanju, karijeri i budućnosti u struci unutar Republike Hrvatske (RH) ili u inozemstvu. Na prvih 16 pitanja o razmišljanjima studenata o zapošljavanju, karijeri i budućnosti u struci u Republici Hrvatskoj ili inozemstvu ispitanici će odgovarati zaokruživanjem željenoga odgovora, dok će ostalih 13 pitanja ocjenjivati Likertovom skalom ocjena 1 – 5, pri čemu je raspon ocjena sljedeći:

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem niti se ne slažem
- 4 – djelomično se slažem

5 – u potpunosti se slažem.

3.4. Statističke metode

Kategorijski podaci predstavljani su apsolutnim i relativnim frekvencijama. Numerički podaci opisani su aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom u slučaju raspodjela koje slijede normalnu, a u ostalim slučajevima medijanom i granicama interkvartilnoga raspona. Razlike kategorijskih varijabli testirane su Hi-2 testom. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli testirana je Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Razlike numeričkih varijabli između dviju nezavisnih skupina testirane su Mann-Whitneyevim U testom. Sve P vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti postavljena je na $\text{Alpha} = 0,05$. Statistička analiza učinjena je statističkim programom MedCalc (inačica 16.2.0, Med Calc Software bvba, Ostend, Belgija).

4. REZULTATI

Od ukupnoga broja ispitanika, 41 ispitanik bio je muškoga spola, a 151 ženskoga spola. Dobna struktura ispitanika prikazana je u Tablici 1.

Tablica 1: Dobna struktura ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Dob	20	1	2	3
	21	2	14	16
	22	6	20	26
	23	6	19	25
	24	17	36	53
	25	6	23	29
	26	1	10	11
	27	2	5	7
	28	0	4	4
	29	0	1	1
	30	0	2	2
	37	0	1	1
	38	0	3	3
	40	0	1	1
	43	0	1	1
	44	0	3	3
	45	0	1	1
46	0	1	1	
50	0	3	3	
55	0	1	1	
Ukupno		41	151	192

Najviše je ispitanika starosne dobi od 21 do 25 godina.

Nema statistički značajne razlike u starosnoj dobi prema spolu ispitanika ($p = 0,887$; Hi-kvadrat test).

Na svim studijskim programima prevladavaju žene (Tablica 2) .

Nema statistički značajne razlike u studijskom programu prema spolnoj strukturi ispitanika ($p = 0,060$; Hi-kvadrat test).

Tablica 2: Spolna struktura ispitanika s obzirom na studijski program

	Spol		Ukupno
	Muškarci	Žene	
Preddiplomski Sestrinstvo	6	31	37
Diplomski Sestrinstvo	4	39	43
Medicina	17	35	52
Preddiplomski MLD	8	21	29
Diplomski MLD	6	25	31
Ukupno	41	151	192

Većina ispitanika odradila je pripravnički staž (69,23 %).

Postoji statistički značajna razlika u frekvenciji odgovora s obzirom na odrađeni pripravnički staž ($p = 0,033$; Hi-kvadrat test), (Tablica 3).

Tablica 3: Frekvencija odgovora s obzirom na odrađeni pripravnički staž i spolnu strukturu ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Stož	Ne	7	52	59
	Da	34	99	133
Ukupno		41	151	192

Od ukupnoga broja ispitanika, najviše ispitanika živi na području grada (njih 59,38 %).

Nema statistički značajne razlike po mjestu boravka s obzirom na spolnu strukturu ispitanika ($p = 0,533$; Hi-kvadrat test), (Tablica 4).

Tablica 4: Spolna struktura ispitanika s obzirom na mjesto boravka

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Mjesto boravka	Grad	22	92	114
	Selo	13	35	48
	Prigradsko naselje	6	24	30
Ukupno		41	151	192

U provedenom istraživanju na studentima u području poznavanja i govornosti stranih jezika, najviše studenata izjasnilo se da govori engleski jezik (njih 88,02 %; Tablica 5), zatim njemački jezik (njih 50 %; Tablica 6).

Postoji statistički značajna razlika u poznavanju i govornosti engleskoga jezika po studijskim programima ($p = 0,040$; Hi-kvadrat test).

Ne postoji statistički značajna razlika u poznavanju i govornosti njemačkoga jezika po studijskim programima ($p = 0,434$; Hi-kvadrat test).

Tablica 5: Poznavanje i govornost engleskoga jezika po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Engleski jezik	Ne	5	7	1	7	3	23
	Da	32	36	51	22	28	169
Ukupno		37	43	52	29	31	192

Tablica 6: Poznavanje i govornost njemačkoga jezika po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Njemački jezik	Da	18	17	26	16	19	96
	Ne	19	26	26	13	12	96
Ukupno		37	43	52	29	31	192

Za odlazak u inozemstvo, najviše je zainteresiranih studenata s preddiplomskog studija Sestrinstva (njih 32,43 %), (Tablica 7).

Ne postoji statistički značajna razlika u namjeri ostanka i odlaska s obzirom na studijski program ($p = 0,159$; Hi-kvadrat test).

Tablica 7: Namjera ostanka i odlaska po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Nakon završetka studija planiram	Ostati u RH	25	35	43	19	20	142
	Otići u inozemstvo	12	8	9	10	11	50
Ukupno		37	43	52	29	31	192

Po završetku studija 26,04 % ispitanih tudenata odlučilo se za odlazak u inozemstvo. Iz Ne postoji statistički značajna razlika u namjeri ostanka i odlaska po spolnoj strukturi ispitanika ($p = 0,897$; Hi-kvadrat test).

Tablica 8: Namjera ostanka i odlaska po spolnoj strukturi ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Nakon završetka studija planiram	Ostati u RH	30	112	142
	Otići u inozemstvo	11	39	50
Ukupno		41	151	192

Vodeći motiv ostanka među ispitanicima je obitelj za koji se odlučilo 81,5 % od ukupnoga broja ispitanih studenata, od kojih je najviše studenata medicine (Tablica 9).

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na obitelj kao motiv ostanka po studijskim programima ($p = 0,105$; Hi-kvadrat test).

Tablica 9: Motiv ostanka – obitelj, po studijskom programu

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski i Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Ostajem zbog obitelji	Ne	6	8	11	1	1	27
	Da	19	29	31	18	22	119
Ukupno		25	37	42	19	23	146

Drugi vodeći motiv ostanka u matičnoj zemlji je društveni život, za koji se odlučilo 53,43 % studenata, od kojih je najviše studenata diplomskoga studija Sestrinstva (Tablica 10).

Postoji statistički značajna razlika s obzirom na društveni život kao motiv ostanka po studijskim programima ($p = 0,002$; Hi-kvadrat test).

Tablica 10: Motiv ostanka – društveni život, po studijskom programu

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Ostajem zbog društvenog života	Ne	14	25	10	10	9	68
	Da	11	12	32	9	14	78
Ukupno		25	37	42	19	23	146

Treći po redu vodeći motiv ostanka u matičnoj zemlji je stambeno pitanje za koji se izjasnilo 30,14 % ispitanika, od kojih je najviše studenata medicine (Tablica 11).

Postoji statistički značajna razlika s obzirom na stambeno pitanje kao motiv ostanka po studijskim programima ($p = 0,040$; Hi-kvadrat test).

Tablica 11: Motiv – stambeno pitanje, po studijskom programu

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Stambeno pitanje	Ne	23	27	28	12	12	102
	Da	2	10	14	7	11	44
Ukupno		25	37	42	19	23	146

Četvrti po redu vodeći motiv ostanka je osigurano radno mjesto za koji se odlučilo 21,77 % ispitanika, od kojih je najviše studenata medicine (Tablica 12).

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na osigurano radno mjesto kao motiv ostanka po studijskim programima ($p = 0,33$; Hi-kvadrat test).

Tablica 12: Motiv ostanka – osigurano radno mjesto, po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Osigurano radno mjesto	Ne	22	25	35	14	19	115
	Da	3	12	8	5	4	32
Ukupno		25	37	43	19	23	147

Najmanje zastupljen motiv ostanka u matičnoj zemlji je karijera, za koji se odlučilo 13,7 % ispitanih studenata, od kojih je najviše studenata medicine (Tablica 13).

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na karijeru kao motiv ostanka među studijskim programima ($p = 0,254$; Hi-kvadrat test).

Tablica 13: Motiv ostanka – karijera, po studijskom programu

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Ostajem zbog karijere	Ne	22	28	37	18	21	126
	Da	3	9	5	1	2	20
Ukupno		25	37	42	19	23	146

Većina ispitanih studenata planira raditi posao u struci ukoliko odlaze u inozemstvo (njih 89,06 %), (Tablica 14).

Ne postoji statistički značajna razlika među studijskim programima ispitanika s obzirom na posao koji planiraju raditi ($p = 0,537$; Hi-kvadrat test).

Tablica 14: Frekvencija odgovara ispitanika s obzirom na to što planiraju raditi ukoliko odlaze u inozemstvo s obzirom na upisane studijske programe

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Što planirate raditi ukoliko odlazite u inozemstvo?	Posao u struci	13	11	13	8	12	57
	Posao izvan struke	0	1	0	0	0	1
	Ne znam	2	1	0	2	1	6
Ukupno		15	13	13	10	13	64

Većina ispitanih studenata planira raditi u struci ukoliko ostaje u matičnoj zemlji (njih 96,45 %), (Tablica 15).

Ne postoji statistički značajna razlika među studijskim programima ispitanika s obzirom na posao koji planiraju raditi ($p = 0,124$; Hi-kvadrat test).

Tablica 15: Frekvencija odgovora ispitanika s obzirom na to što planiraju raditi ukoliko ostaju u matičnoj zemlji s obzirom na upisane studijske programe

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Što planirate raditi ukoliko ostajete u RH?	Posao u struci	23	34	41	19	19	136
	Posao izvan struke	3	1	0	0	1	5
Ukupno		26	35	41	19	20	141

Za ostanak u blizini mjesta boravka roditelja odlučilo se 41,26 % ispitanih studenata.

Ne postoji statistički značajna razlika među studijskim programima ispitanika s obzirom na odluku o ostanku u blizini mjesta boravka roditelja ($p = 0,373$; Hi-kvadrat test), (Tablica 16).

Ne postoji statistički značajna razlika u strukturi ispitanika s obzirom na odluku o ostanku u blizini mjesta boravka roditelja ($p = 0,931$; Hi-kvadrat test), (Tablica 17).

Tablica 16: Frekvencija odgovora s obzirom na studijski program i odluku ostanka boravka u blizini mjesta roditelja

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Ostajem blizu roditelja	Ne	15	25	24	12	8	84
	Da	11	12	17	7	12	59
Ukupno		26	37	41	19	20	143

Tablica 17: Fekvencija odgovora s obzirom na strukturu ispitanika i odluku ostanka boravka u blizini mjesta roditelja

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Ostajem blizu roditelja	Ne	18	66	84
	Da	13	46	59
Ukupno		31	112	143

Za ostanak radi posla odlučilo se 25.87 % ispitanih studenata, od kojih je najviše studenata medicine (Tablica 18).

Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na studijski program i ostanak u matičnoj zemlji radi posla ($p = 0,086$; Hi-kvadrat test).

Tablica 18: Frekvencija odgovora ispitanika po studijskim programima u odnosu na ostanak u matičnoj zemlji radi posla

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Ostajem radi posla	Ne	20	21	33	16	16	106
	Da	6	16	8	3	4	37
Ukupno		26	37	41	19	20	143

Za odlazak u inozemstvo po završetku studija radi boljih uvjeta rada odlučilo se 67.47 % ispitanih studenata.

Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na studijski program i odlazak u inozemstvo radi boljih uvjeta rada ($p = 0,798$; Hi-kvadrat test), (Tablica 19).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i motiva odlaska kao boljih uvjeta rada ($p = 0,942$; Hi-kvadrat test), (Tablica 20).

Tablica 19: Motiv odlaska – bolji uvjeti rada, po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Bolji uvjeti rada	Ne	9	5	4	4	5	27
	Da	14	10	14	6	12	56
Ukupno		23	15	18	10	17	83

Tablica 20: Motiv odlaska – bolji uvjeti rada, po strukturi ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Bolji uvjeti rada	Ne	5	22	27
	Da	10	46	56
Ukupno		15	68	83

Za odlazak u inozemstvo radi bolje plaće odlučilo se 67.47 % ispitanih studenata.

Ne postoji statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na studijski program i odlazak radi bolje plaće ($p = 0,166$; Hi-kvadrat test), (Tablica 21).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i bolje plaće kao motiva odlaska ($p = 0,252$; Hi-kvadrat test), (Tablica 22).

Tablica 21: Motiv odlaska – bolja plaća, s obzirom na studijski program

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Bolja plaća	Ne	10	5	8	2	2	27
	Da	13	10	10	8	15	56
Ukupno		23	15	18	10	17	83

Tablica 22: Motiv odlaska – bolja plaća, s obzirom na strukturu ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Bolja plaća	Ne	3	24	27
	Da	12	44	56
Ukupno		15	68	83

Drugi vodeći motiv odlaska ispitanika po završetku studija u inozemne zemlje za koji se odlučilo 57.83 % je nezadovoljstvo sadašnjim stanjem.

Najviše ispitanika koji su se odlučili za ovaj motiv studenti su preddiplomskoga studija Sestrinstva.

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na studijski program i odlaska zbog nezadovoljstva stanjem u matičnoj zemlji ($p = 0,182$; Hi-kvadrat test), (Tablica 23).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i nezadovoljstva stanjem u matičnoj zemlji kao motiva odlaska ($p = 0,179$; Hi-kvadrat test), (Tablica 24).

Tablica 23: Motiv odlaska – nezadovoljstvo stanjem prikazan po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Nezadovoljstvo stanjem	Ne	12	8	7	5	3	35
	Da	11	7	11	5	14	48
Ukupno		23	15	18	10	17	83

Tablica 24: Motiv odlaska – nezadovoljstvo stanjem prikazan po strukturi ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Nezadovoljstvo stanjem	Ne	4	31	35
	Da	11	37	48
Ukupno		15	68	83

Treći po redu vodeći motiv odlaska u inozemstvo za koji se odlučilo 45.78 % ispitanika, od kojih je najviše studenata preddiplomskoga studija Sestrinstva (Tablica 25).

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na studijski program i odlaska zbog većih mogućnosti u inozemnim zemljama ($p = 0,184$; Hi-kvadrat test).

Tablica 25: Motiv – veće mogućnosti, prikazan po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Veće mogućnosti	Ne	13	10	10	7	5	45
	Da	10	5	8	3	12	38
Ukupno		23	15	18	10	17	83

Najviše studenata koji planiraju po završetku studija ostati u Republici Hrvatskoj planira se zaposliti u sustavu javnoga zdravstva (njih 81.69 %), a najmanje ih se planira zaposliti izvan struke (0.7 %) ili pokrenuti vlastiti posao nevezan za zdravstvo (0.7 %).

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na studijski program i namjeri ostanka i zaposlenju po završetku studija ($p = 0,176$; Hi-kvadrat test), (Tablica 26).

Za zapošljavanje u sustavu javnoga zdravstva zainteresirano je 82.88 % žena i 77.41 % muškaraca (Tablica 27).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika o namjeri ostanka po pitanju zaposlenja po završetku studija ($p = 0,830$; Hi-kvadrat test).

Tablica 26: Namjera ostanka po pitanju zaposlenja u usporedbi po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Namjera ostanka u RH	Zaposliti se u javnom zdravstvu	16	28	35	18	19	116
	Zaposliti se u privatnom zdravstvenom sektoru	4	1	5	1	1	12
	Pokrenuti vlastiti posao vezan uz zdravstvo	3	2	1	0	0	6
	Pokrenuti vlastiti posao nevezan uz zdravstvo	0	1	0	0	0	1
	Zaposliti se izvan struke	0	1	0	0	0	1
	Ne znam	2	4	0	0	0	6
Ukupno		25	37	41	19	20	142

Tablica 27: Namjera ostanka po pitanju zaposlenja u usporedbi sa strukturom ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Namjera ostanka u RH	Zaposliti se u javnom zdravstvu	24	92	116
	Zaposliti se u privatnom zdravstvenom sektoru	4	8	12
	Pokrenuti vlastiti posao vezan uz zdravstvo	2	4	6
	Pokrenuti vlastiti posao nevezan uz zdravstvo	0	1	1
	Zaposliti se izvan struke	0	1	1
	Ne znam	1	5	6
Ukupno		31	111	142

57.07 % ispitanih studenata odlučilo se za ostanak, od kojih je najviše studenata medicine, njih 15.7 % želi otići čim im se ukaže prilika, dok njih 5.76 % sigurno odlazi po završetku studija, od kojih je najviše studenata preddiplomskoga studija Sestrinstva.

Ne postoji statistički značajna razlika u jasnoći namjere odlaska ispitanika po studijskim programima ($p = 0,057$; Hi-kvadrat test), (Tablica 28).

54.67 % ženskih, a 65.85 % muških ispitanika izjasnilo se da ostaje po završetku studija u matičnoj zemlji, dok 16 % ženskih ispitanika, a 14.63 % muških planira otići čim se ukaže prilika, sigurno ih odlazi 6 % ženskih i 4.88% muških ispitanika (Tablica 29).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika u jasnoći namjera odlaska u inozemstvo ($p = 0,565$; Hi-kvadrat test).

Tablica 28: Jasnoća namjere odlaska po studijskim programima

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Jasnoća namjera odlaska u inozemstvo	Sigurno odlazim	4	2	3	2	0	11
	Želim otići čim se ukaže prilika	7	4	4	6	9	30
	Želim tek nakratko	0	5	3	2	1	11
	Ostajem	14	27	35	17	16	109
	Nemam mogućnosti za odlazak	5	1	1	2	2	11
	Još se nisam odlučio/la	6	4	6	0	3	19
Ukupno		36	43	52	29	31	191

Tablica 29: Jasnoća namjere odlaska po spolnoj strukturi ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Jasnoća namjere odlaska u inozemstvo	Sigurno odlazim	2	9	11
	Želim otići čim se ukaže prilika	6	24	30
	Želim tek nakratko	2	9	11
	Ostajem	27	82	109
	Nemam mogućnosti za odlazak	0	11	11
	Još se nisam odlučio/la	4	15	19
Ukupno		41	150	191

Podršku obitelji o ostanku u matičnoj zemlji ima većina studenata.

Ne postoji statistički značajna razlika u podršci od strane obitelji u namjeri ostanka ispitanika s obzirom na studijski program ($p = 0,441$; Hi-kvadrat test), (Tablica 30).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i podršci od strane obitelji u namjeri ostanka u matičnoj zemlji ($p = 0,297$; Hi-kvadrat test), (Tablica 31).

Tablica 30: Podrška obitelji u namjeri ostanka s obzirom na studijski program

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Podrška obitelji u namjeri ostanka u RH	Da	29	35	42	20	23	149
	Ne	0	1	0	0	1	2
	Ne znam	3	5	2	0	4	14
Ukupno		32	41	44	20	28	165

Tablica 31: Podrška obitelji u namjeri ostanka s obzirom na spolnu strukturu ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Podrška obitelji u namjeri ostanka u RH	Da	34	115	149
	Ne	0	2	2
	Ne znam	1	13	14
Ukupno		35	130	165

Podršku obitelji u namjeri odlaska najviše imaju studenti preddiplomskog studija sestrinstva.

Ne postoji statistički značajna razlika u podršci od strane obitelji u namjeri odlaska ispitanika u inozemstvo s obzirom na studijski program ($p = 0,264$; Hi-kvadrat test), (Tablica 32).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i podršci od strane obitelji u namjeri odlaska u inozemstvo ($p = 0,054$; Hi-kvadrat test), (Tablica 33).

Tablica 32: Podrška obitelji u namjeri odlaska s obzirom na studijski program

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Podrška obitelji u namjeri odlaska u inozemstvo	Da	18	16	16	8	15	73
	Ne	2	5	4	0	2	13
	Ne znam	5	8	0	3	5	21
Ukupno		25	29	20	11	22	107

Tablica 33: Podrška obitelji u namjeri odlaska s obzirom na spolnu strukturu ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Podrška obitelji u namjeri odlaska u inozemstvo	Da	10	63	73
	Ne	5	8	13
	Ne znam	2	19	21
Ukupno		17	90	107

Najpoželjnija zemlja za emigraciju je Njemačka za koju se odlučilo 58.25 % ispitanih studenata, od kojih je najviše studenata preddiplomskoga studija Sestrinstva. Druga po redu vodeća zemlja među izborima ispitanika je Švicarska, za koju se odlučilo 33.01 % studenata, od kojih je najviše studenata diplomskoga studija Sestrinstva (Tablica 34).

Najmanje poželjna zemlja emigracije među studentima je Kanada, za koju se odlučilo 1.94 % ispitanika.

Ne postoji statistički značajna razlika u odabiru periferne zemlje Njemačke po studijskim programima ($p = 0,261$; Hi-kvadrat test).

Ne postoji statistički značajna razlika u odabiru zemlje Švicarske po studijskim programima ($p = 0,125$; Hi-kvadrat test).

Tablica 34: Najpoželjnije zemlje za emigraciju s obzirom na studijski program

	Studij					Ukupno
	Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Njemačka	12	21	11	5	11	60
Švicarska	9	6	5	4	10	34
Ukupno	21	27	16	9	21	94

Postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i odabiru Njemačke kao željene zemlje emigracije ($p = 0,017$; Hi-kvadrat test), (Tablica 35).

Ne postoji statistički značajna razlika u spolnoj strukturi ispitanika i odabiru zemlje Švicarske ($p = 0,320$; Hi-kvadrat test), (Tablica 35).

Tablica 35: Najpoželjnije zemlje za emigraciju s obzirom na spol ispitanika

	Spol		Ukupno
	Muškarci	Žene	
Njemačka	5	55	60
Švicarska	7	27	34
Ukupno	12	83	94

66.15 % ispitanih studenata u potpunosti se slaže s odlaskom mladih i obrazovanih ljudi, dok se njih 1.56 % uopće ne slaže.

Ne postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata u usporedbi na studijske programe ($p = 0,109$; Hi-kvadrat test), (Tablica 36).

Tablica 36: Razmišljanja studenata o odlasku mladih obrazovanih ljudi s obzirom na studijske programe

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Neka mladi i obrazovani ljudi odaberu odlazak	Uopće se ne slažem	0	3	0	0	0	3
	Uglavnom se ne slažem	1	2	3	0	0	6
	Niti se slažem niti se ne slažem	3	7	7	3	1	21
	Djelomično se slažem	7	8	9	8	3	35
	U potpunosti se slažem	26	23	33	18	27	127
Ukupno		37	43	52	29	31	192

20.83 % studenata izjasnilo se da ne razmišlja o odlasku u inozemstvo, a njih 20.31 % studenata izjasnilo se da već duže vrijeme razmišlja o odlasku u inozemstvo, od kojih je najviše studenata preddiplomskoga studija Sestrinstva.

Postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata po pitanju odlaska u inozemstvo s obzirom na studijski program ($p = 0,001$; Hi-kvadrat test), (Tablica 37).

Tablica 37: Razmišljanja studenata o odlasku po završetku studija u usporedbi na studijske programe

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Već duže vrijeme razmišljam o odlasku u inozemstvo	Uopće se ne slažem	4	21	11	2	2	40
	Uglavnom se ne slažem	5	3	9	7	10	34
	Niti se slažem niti se ne slažem	11	10	16	9	8	54
	Djelomično se slažem	5	3	7	3	7	25
	U potpunosti se slažem	12	6	9	8	4	39
Ukupno		37	43	52	29	31	192

Većina ispitanika djelomično se ili u potpunosti slaže da inozemna zemlja pruža bolju perspektivu, dok njih 2.6 % se uopće ne slaže.

Ne postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata u usporedbi na studijske programe ($p = 0,202$; Hi-kvadrat test), (Tablica 38).

Tablica 38: Razmišljanja studenata o boljoj perspektivi u inozemnoj zemlji s obzirom na studijski program

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski i Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski i MLD	
Inozemna zemlja pruža bolju perspektivu	Uopće se ne slažem	0	4	1	0	0	5
	Uglavnom se ne slažem	2	4	2	1	1	10
	Niti se slažem niti se ne slažem	5	11	13	4	5	38
	Djelomičn o se slažem	18	14	20	10	15	77
	U potpunosti se slažem	12	10	16	14	10	62
Ukupno		37	43	52	29	31	192

32.81 % ispitanih studenata u potpunosti se slaže da je mnogo njihovih poznanika u zadnjih godinu dana otišlo u inozemstvo i pronašlo posao, dok se njih 2.08 % uopće ne slaže.

Postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata po pitanju poznanstva ljudi koji su otišli u inozemstvo u zadnjih godinu dana i pronašli posao ($p = 0,000$; Hi-kvadrat test), (Tablica 39).

Tablica 39: Razmišljanja studenata po pitanju poznanstva ljudi koji su otišli u inozemstvo u zadnjih godinu dana i pronašli posao

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski i MLD	
Mnogo mojih poznanika je u zadnjih godinu dana otišlo u inozemstvo	Uopće se ne slažem	0	3	0	1	0	4
	Uglavnom se ne slažem	1	1	6	13	2	23
	Niti se slažem niti se ne slažem	5	10	18	5	5	43
	Djelomično se slažem	12	16	15	2	14	59
	U potpunosti se slažem	19	13	13	8	10	63
Ukupno		37	43	52	29	31	192

56.25 % ispitanih studenata smatra da je njihovo zanimanje bolje plaćeno i više cijenjeno u inozemnim zemljama, dok se njih 0.52 % ne slaže s tom izjavom.

Ne postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata u usporedbi na studijske programe ($p = 0,043$; Hi-kvadrat test), (Tablica 40).

Tablica 40: Razmišljanja studenata o cijenjenosti i plaćenosti zanimanja u inozemnim zemljama s obzirom na studijski program

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Smatram da je moje zanimanje puno bolje plaćeno/ cijenjeno vani	Uopće se ne slažem	0	1	0	0	0	1
	Uglavnom se ne slažem	0	0	1	0	0	1
	Niti se slažem niti se ne slažem	1	10	10	8	2	31
	Djelomično se slažem	10	6	13	7	15	51
	U potpunosti se slažem	26	26	28	14	14	108
Ukupno		37	43	52	29	31	192

40.63 % studenata izjasnilo se kako bi nakon završetka staža ostalo u matičnoj zemlji ukoliko bi pronašli posao, dok njih 4.17 % ni tada ne bi ostalo.

Postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata po pitanju ostanka u slučaju pronalaska posla nakon završetka pripravničkoga staža ($p = 0,001$; Hi-kvadrat test), (Tablica 41).

Tablica 41: Razmišljanja studenata o ostanku nakon završetka staža u slučaju zaposlenja s obzirom na studijske programe

		Studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
U RH bih ostao/la ako bih nakon staža našao/la posao	Uopće se ne slažem	1	4	1	2	0	8
	Uglavnom se ne slažem	4	1	5	2	2	14
	Niti se slažem niti se ne slažem	9	16	7	4	4	40
	Djelomično se slažem	8	10	20	0	14	52
	U potpunosti se slažem	15	12	19	21	11	78
Ukupno		37	43	52	29	31	192

Ukupno 16.5 % ispitanih studenata izjasnilo da odlazi nakratko, od kojih je najviše studenata diplomskoga studija Sestrinstva. 39.5 % studenata ima se namjeru vratiti kad zaradi dovoljno, od kojih je najviše studenata preddiplomskoga studija Sestrinstva, od kojih su većina žene, a njih se 9.88 % izjasnilo da se nemaju namjeru vratiti, od kojih je najviše studenata medicine, također žene.

Ne postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata u usporedbi sa spolnom strukturom ispitanika ($p = 0,559$; Hi-kvadrat test), (Tablica 42).

Ne postoji statistički značajna razlika u razmišljanju studenata u vezi povratka s obzirom na studijski program ($p = 0,553$; Hi-kvadrat test), (Tablica 43).

Tablica 42: Namjere povratka u usporedbi sa spolnom strukturom ispitanika

		Spol		Ukupno
		Muškarci	Žene	
Namjere u vezi povratka	Imam se namjeru vratiti, odlazim nakratko	1	12	13
	Imam se namjeru vratiti kad zaradim dovoljno	8	24	32
	Nemam, odlazim da se ne vratim	1	7	8
	Ne znam	6	22	28
Ukupno		16	65	81

Tablica 43: Namjere povratka u usporedbi sa studijskim programima

		studij					Ukupno
		Preddiplomski Sestrinstvo	Diplomski Sestrinstvo	Medicina	Preddiplomski MLD	Diplomski MLD	
Namjere u vezi povratka	Imam se namjeru vratiti, odlazim nakratko	3	4	2	1	3	13
	Imam se namjeru vratiti kad zaradim dovoljno	9	6	4	6	7	32
	Nemam, odlazim da se ne vratim	1	2	4	1	0	8
	Ne znam	9	4	7	2	6	28
Ukupno		22	16	17	10	16	81

5. RASPRAVA

Rezultati istraživanja na studentima na sveučilištima u Splitu i Sarajevu pokazuju da njih 32 % pokazuje želju za odlaskom iz zemlje, dok čak 68 % ispitanika radije bira ostanak. Kad se posebno analiziraju rezultati za Split i Sarajevo, vidljivo je da izraženiju namjeru odlaska iz zemlje pokazuje više studenata iz Sarajeva negoli iz Splita pa se može zaključiti da je želja za odlaskom kao izravni pokazatelj namjere odlaska ipak nešto izraženija u BiH negoli u Republici Hrvatskoj. Rezultati koji se odnose na studente iz Splita u skladu su s podacima prethodnih istraživanja u Republici Hrvatskoj (15), a pokazali su kako gotovo jedna četvrtina studenata svakako želi ostati u Republici Hrvatskoj, dok ih oko 10 % svakako želi otići. Uspoređujući s prethodnim istraživanjima, ovo istraživanje ima manju stopu namjere emigriranja. U istraživanju 26 % ispitanika namjerava otići u inozemstvo nakon završetka studija, od toga je 20 % ženskih i 6 % muških ispitanika. Najviše ispitanika koji planiraju otići u inozemstvo su na preddiplomskom studiju Sestrinstva, a najmanje je ispitanika s diplomskog studija Sestrinstva, i to zato što je većina ispitanika na diplomskom studiju Sestrinstva u stalnom radnom odnosu. Namjeru ostanka izrazilo je 109 ispitanika, od čega je najviše studenata medicine (32 %), a 30 studenata zainteresirano je za odlazak iz zemlje čim im se ukaže prilika, gdje je najviše studenata diplomskog studija MLD, sigurno odlazi 11 studenata, te se također 11 studenata odlučilo za kratki odlazak iz zemlje.

Različiti su razlozi visoke spremnosti mladih znanstvenika za napuštanjem zemlje, ali i već započete znanstvene karijere te kretanje sasvim novim profesionalnim i životnim stazama. Na prvome mjestu to su ekonomski razlozi – mala plaća, neriješeno stambeno pitanje i općenito nizak životni standard. Potom slijede bolji uvjeti znanstvenoga rada i stvaralaštva, loš položaj znanosti i znanstvenika u našem društvu, veće mogućnosti napredovanja i afirmacije u inozemnoj znanstvenoj sredini te općenito nezadovoljavajuće društvene, ekonomske i političke prilike u nas (35). Razlozi uže socijalne ili individualne ukorijenjenosti kao, primjerice, obiteljski razlozi, želja za promjenom načina života i sukobi na poslu mnogo su slabiji motivacijski obrazac za odlazak. Iz navedenoga se vidi da se u kombinaciji push i pull motivatora isprepleću znanstveni i izvanznanstveni razlozi, a jedni i drugi mogu se svesti na inačicu lošega društvenog i materijalnog položaja naše znanosti (35). Čimbenici privlačenja mozгова u inozemne zemlje odnose se na visok stupanj organizacije rada, dohotka, kulture stvaralaštva, dostupnost informacija te uređen svakodnevni život (36).

Razlozi mogućega iseljavanja među diplomiranim studentima medicine u Republici Hrvatskoj bili su nešto drukčiji od onih u drugim europskim zemljama. Na primjer, glavni razlozi napuštanja Litve bili su veće plaće, bolje profesionalne mogućnosti i bolja kvaliteta života (37), slično je među češkim (38) i poljskim liječnicima (39). Razlozi odlaska u studiji provedenoj u Republici Hrvatskoj 2003. godine bili su: bolja zarada (47 %), dobivanje posla (27 %) i bolja organizacija zdravstvene skrbi (22 %) (40). Za razliku od ovih rezultata, suvremeni studenti smatraju zaradu kao najmanje važan razlog iseljavanja, a bolja kvaliteta života u ciljanoj zemlji i bolje organizirana zdravstvena skrb i profesionalni razvoj bili su puno važniji. Medicinski stručnjaci nakon dugotrajne i zahtjevne studije (41), često se suočavaju s niskim plaćama, teškim opterećenjima i slabim izgledima za karijeru (42).

S obzirom na razloge mogućega odlaska, rezultati iz Splita i Sarajeva pokazuju da je to prvenstveno nemogućnost zapošljavanja u matičnoj zemlji, nedostatak perspektive za budućnost te nedostatna plaća i neriješeno stambeno pitanje. Ti su rezultati u skladu s navodima drugih autora (43, 35) koji također među glavne razloge „odljeva mozgova“ svrstavaju ekonomske razloge – nedostatnu plaću, stambeno pitanje i dr. Slične rezultate pokazalo je i ovo istraživanje. Najčešći motiv odlaska kod ispitanika medicine i sestrinstva (67 %) bili su bolji uvjeti rada, dok je motiv studenata MLD-a bolja plaća. Drugi najčešći motiv odlaska je nezadovoljstvo stanjem u državi, a kao treći motiv za odlazak navode veće mogućnosti u drugim državama.

Kad govorimo o motivima ostanka, istraživanje je pokazalo da je najčešći motiv ostanka obitelj, što je odabralo 81 % ispitanika koji namjeravaju ostati, a taj je motiv bio najučestaliji kod studenata medicine, njih 74 %. Drugi najčešći motiv ostanka je društveni život, koji je odabralo 53 % ispitanika koji namjeravaju ostati, također je taj motiv bio najučestaliji kod studenata medicine, njih 76 %. Treći najčešći motiv ostanka je stambeno pitanje za koji se odlučilo 30 % ispitanika, opet najčešće je bilo zastupljeno kod studenata medicine, njih 33 %. Najmanje zastupljen motiv za ostanak je karijera koji je odabralo 14 % ispitanika, od čega 85 % žena i 15 % muškaraca. Studenti diplomskoga studija Sestrinstva (43 %) odlučili su se za ostanak u Republici Hrvatskoj zbog posla jer je najveći broj završio stručno osposobljavanje te imaju stalan posao i izvor prihoda.

Teorijski obrazac motiviranosti odlaska u inozemstvo godinama funkcionira na push i pull matrici, odnosno na potisnim i privlačnim činiteljima. Iako je motivacija nešto individualno,

značajno i karakteristično za samoga pojedinca i njegov razum, moguće je utvrditi opće razloge odlazaka obrazovnoga ljudskog potencijala. Ovisno o dominantnosti push ili pull principa, odlazak/ostanak može biti uvjetovan određenom ekonomskom ili političkom prisilom, nezaposlenošću, siromaštvom, progonom, odnosno drugim riječima, boljim životnim ili radnim uvjetima (35).

Istraživanje pokazuje da većina ispitanika ima podršku obitelji za ostanak (86 %) u Republici Hrvatskoj i odlazak (69 %) u inozemstvo. Razlog tome je vrlo vjerojatno sličan i razlozima ostanka. Roditelji smatraju da su u drugim zemljama bolji uvjeti i veće mogućnosti.

Iako su rezultati istoga istraživanja pokazali da bi sudionici u većoj mjeri radije ostali u svojoj matičnoj zemlji negoli iz nje otišli, također se pokazalo da sudionici nemaju ništa protiv odlaska mladih u inozemstvo. Naprotiv, iskazali su umjereno pozitivan stav prema odlasku mladih u inozemstvo jer vjerojatno smatraju da bi se mogli vratiti obogaćeni iskustvom i spoznajom, kontaktima i poznanstvima, prijateljstvima i novim vezama s ostatkom svijeta. Mladi vjerojatno uočavaju mnogo prednosti koje dobivaju od privremenoga boravka u inozemstvu zbog školovanja ili zaposlenja, ali na osobnoj razini nisu spremni na takav korak (44). Nadalje, istraživanja pokazuju da sudionici iskazuju umjereno pozitivan općeniti stav prema odlasku mladih u inozemstvo pri čemu se ni spol, ni razina studija ni grad studiranja nisu pokazali značajnim odrednicama stavova. Kad je riječ o stavu prema vlastitoj mogućnosti odlaska, rezultati su pokazali da se sudionici razlikuju u stavu prema odlasku u inozemstvo zbog traženja posla, pri čemu su pozitivniji stav iznijeli studenti iz Sarajeva, u odnosu na one iz Splita (44). Najveći broj ispitanika u ovom istraživanju smatra kako mladi ljudi trebaju otići tamo gdje smatraju da im je bolje. Na tvrdnju: „Već duže vrijeme razmišljam o odlasku“, 20 % ispitanika se u potpunosti složilo i 20 % se u potpunosti nije složilo. Više od polovice ispitanika smatra kako inozemne zemlje pružaju bolju perspektivu od Republike Hrvatske te se slažu s tvrdnjom da je njihovo zanimanje bolje plaćeno i više cijenjeno u inozemstvu. Također, više od polovice ispitanika poznaje nekoga tko je emigrirao i radi u inozemstvu. Pozitivna je činjenica da bi 63 % ispitanika ostalo u Republici Hrvatskoj ako bi nakon staža pronašli posao.

U prethodnim studijama najčešća ciljana zemlja bila je Slovenija (zbog blizine, jezičnih sličnosti i više plaće), nakon čega slijedi bilo koja od zemalja Europskoj uniji (45), a u novoj studiji, najčešća ciljna zemlja bila je Njemačka, s čak 40 % svih odgovora. Najvjerojatnije objašnjenje velikoga interesa za Njemačku je dugotrajan model migracije i velika hrvatska

zajednica u Njemačkoj, kao i stabilnost gospodarske situacije, rijetko viđen u suvremenoj Europi (46). Ispitanicima u istraživanju iz Splita i Sarajeva ponuđeno je deset potencijalnih zemalja za emigraciju (Republika Hrvatska, BiH, Kanada, SAD, Australija, Novi Zeland, Rusija, skandinavske zemlje, Velika Britanija, Njemačka, ostale europske zemlje), a prema rezultatima, Njemačka je podjednako najpoželjnije odredište studentima iz Splita i Sarajeva, a potom skandinavske zemlje, a Rusija je označena kao najnepoželjnija destinacija jer ju je odabralo svega 1.5 % sudionika (44). Ovo istraživanje pokazalo je da su tendencije studenata iz drugih istraživanja slične ispitanicima u ovom istraživanju. Kao na najpoželjniju zemlju emigracije odabrali su Njemačku, a kao drugu Švicarsku. Najnepoželjnije zemlje emigracije su Kanada, Italija i Francuska.

Među studentima koji namjeravaju ostati vidljivo je da ih se najviše odlučilo za rad u sustavu javnoga zdravstva, a zatim slijedi rad u privatnom zdravstvenom sektoru. Samo šest studenata planira započeti vlastiti posao u struci te jedan student diplomskoga studija Sestrinstva planira se zaposliti izvan struke. Slična situacija je i među studentima koji namjeravaju emigrirati. Najveći broj njih odlučio se za rad u struci, a samo nekolicina je neodlučnih ili onih koji će raditi izvan struke.

U hrvatskoj studiji koja je analizirala namjere emigracije studenata medicine u četiri najveća hrvatska grada (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek), jedna trećina završne godine studenata medicine iskazala je spremnost da trajno napuste zemlju u potrazi za zaposlenjem negdje drugdje. Iznenadujuće, iako je Republika Hrvatska sada zemlja Europske unije, postotak mladih liječnika koji planiraju emigrirati nije se promijenio u odnosu na 2003. godinu (45). Ovaj postotak nije visok u usporedbi s drugim europskim zemljama. Na primjer, čak 62 % studenata iz Poljske procjenjuje vjerojatnost iseljavanja oko 50 % (39). Šezdeset posto liječnika iz Litve izjavilo je da namjeravaju iseliti, 15 % od njih za stalno (37), kao i 45 % liječnika iz Češke (38). Zanimljivo, ove prognoze često precijene istinsku stopu iseljavanja (47). Jedna od studija o „odljevu mozgov” iz Republike Hrvatske pokazala je da je čak 2,8 % liječnika emigriralo od 1997. do 2003. godine, najčešće u SAD i Norvešku (48). Nadamo se da zdravstvena zaštita u Republici Hrvatskoj, koja je već opterećena financijskim pitanjima i starenjem populacije (49), neće doživjeti veliki gubitak diplomiranih liječnika.

Prije deset godina studenti koji su izrazili svoju spremnost na emigriranje bili su mlađi, bolje rangirani i zainteresirani za istraživanje (50), za razliku od istraživanja u Republici Hrvatskoj, gdje nijedan od ovih triju čimbenika nije igrao značajnu ulogu (46).

6. ZAKLJUČAK

Temeljem provedenoga istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- većina ispitanika ima namjeru ostati u Republici Hrvatskoj nakon završetka studija;
- četvrtina ispitanika namjerava emigrirati nakon završetka studija;
- najčešći razlozi ostanka su obitelj, društvo, riješeno stambeno pitanje;
- najčešći razlozi odlaska su bolji uvjeti rada, bolja plaća, nezadovoljstvo stanjem u državi i veće mogućnosti u drugim državama;
- većina ispitanika koji namjeravaju ostati u Republici Hrvatskoj radit će u struci, kao i većina ispitanika koji namjeravaju emigrirati;
- najviše ispitanika sa studija medicine ima namjeru ostanka u Republici Hrvatskoj;
- najviše ispitanika s preddiplomskog studija Sestrinstva ima namjeru emigriranja;
- najpoželjnija zemlja emigracije je Njemačka;
- obitelj daje podršku i pri odluci ostanka u Republici Hrvatskoj i pri emigriranju.

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja. Cilj ove studije je prikazati očekivanja i razmišljanja studenata završnih godina na Medicinskom fakultetu u Osijeku o svojoj budućnosti u struci.

Nacrt studije. Presječna studija.

Ispitanici i metode. U ispitivanju sudjelovala su 192 ispitanika. Ispitanici koji su anketirani studenti su završnih godina Medicinskoga fakulteta u Osijeku, različite su dobi, spola i studijskoga programa.

Rezultati. Najčešći razlozi ostanka su obitelj, društvo i riješeno stambeno pitanje. Najčešći razlozi odlaska su bolji uvjeti rada, bolja plaća, nezadovoljstvo stanjem u državi i veće mogućnosti u drugim državama. Većina ispitanika koji namjeravaju ostati u Republici Hrvatskoj radit će u struci, kao i većina ispitanika koji namjeravaju emigrirati. Najviše ispitanika sa studija medicine ima namjeru ostanka u Republici Hrvatskoj. Najviše ispitanika s preddiplomskoga studija Sestrinstva ima namjeru emigriranja. Najpoželjnija zemlja emigracije je Njemačka.

Zaključak. Većina ispitanika ima namjeru ostati u Republici Hrvatskoj nakon završetka studija. Četvrtina ispitanika namjerava emigrirati nakon završetka studija. Obitelj daje podršku i pri odluci ostanka u Republici Hrvatskoj i pri emigriranju.

Ključne riječi. Studenti završnih godina, Medicinski fakultet u Osijeku, budućnost u struci.

8. SUMMARY

Reflections final year students of the Faculty of Medicine in Osijek on the future of the profession

Study goal. The aim of this study is to present the expectations and thinking of students of the final years at the Faculty of Medicine in Osijek about their future in the profession.

Study design. A cross-sectional study.

Methods and participants. The study involved 192 respondents. Respondents who are surveyed in their final year at the Faculty of Medicine in Osijek have different age, gender and study programs.

Results. The most common reasons for staying in Croatia are family, social life and settled housing question. The most common reasons for leaving and working abroad are better working conditions, better pay, dissatisfaction with the state of affairs and greater opportunities in other countries. Most respondents who intend to stay in Croatia want to work in the their profession as well as most respondents who intend to move out. Most of the subjects studying medicine have the intention to stay in Croatia. Most of the undergraduate nursing students have intention to emigrate. The most desirable country for emigration is Germany.

Conclusion. Most respondents intend to stay in Croatia after graduation. One fourth of the respondents intend to emigrate after graduation. The family also supports and decides to stay in Croatia and to emigrate.

Keywords. Final years students, Faculty of Medicine Osijek, future in the profession.

9. LITERATURA

1. Gollopeni B. Iseljavanje s Kosova: uzroci, šteta i korist. *Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*. 2016;54:58-62.
2. van Dalen, Hendrik P., Henkens, K. Explaining emigration intentions and behaviour in the Netherlands. *Population Studies*. 2013;67:225-241.
3. Roy, Arun S. Job Displacement Effects of Canadian Immigrants by Country of Origin and Occupation. *International Migration Review*. 1997;31:150-161.
4. Državni zavod za statistiku RH (2014). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2013. Zagreb: Državni zavod za statistiku RH.
5. Wertheimer-Baletić, A. Demografija Hrvatske - aktualni demografski procesi, *Diacovensia*, 2005;13:95-118.
6. Li, M., Hanson Frieze, I., Horvat, J., Mioč, J. i Olson, J. Reasons for Leaving Home: Comparing Predictors of Wanting to Migrate and Travel in Croatian Undergraduates, *Migracijske i etničke teme*, 2012;28:7-27.
7. Russell, H. i O'Connell, P. J. Getting a Job in Europe: The Transition from Unemployment to Work among Young People in Nine European Countries, *Work, Employment & Society*, 2001;15:1-24.
8. Galešić, M., Maslić Seršić, D. i Šverko, B. (ur.) (2002). Psihološki aspekti nezaposlenosti. Zbornik radova XII. ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
9. Hamnier, T. Explanations of youth unemployment, *Young*, 1993;1:11-22.
10. Ilišin, V., Mendeš, I. i Potočnik, D. Politike prema mladima u obrazovanju i zapošljavanju, *Politička misao*, 2003;40:58–89.
11. Relja, R., Tomić, V. i Popović, T. Odnos prema radu i očekivanja od zaposlenja studenata splitskog Sveučilišta, u: A. Šundalić, K. Zmaić i T. Sudarić (ur.). *Gospodarske i kulturne odrednice regionalnog identiteta*. Osijek: Ekonomski fakultet, 2011:191-205.
12. Oyeyemi, Adetoyeje Y. Job satisfaction traits of Nigerian physical therapists. *Physiotherapy Theory & Practice*. 2001;17:257-268.
13. Šverko, I. (1996). Neke psihologijske determinante “odljeva mozgova” u Hrvatskoj. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju.

14. Jambrek, I. i Penić, I. Upravljanje ljudskim potencijalima u poduzećima – ljudski faktor, motivacija zaposlenika kao najvažniji čimbenici uspješnosti poslovanja poduzeća, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2008;29:1181-1206.
15. Šverko, I. Studentske namjere odlaska u inozemstvo: veličina potencijalnog „odljeva mozgova“ i njegove odrednice u 1995., 1997. i 2004. godini, Društvena istraživanja, 2005;14:1149-1174.
16. Golub, B. Napuštanje znanstvenog poziva i/ili znanstvene karijere u Hrvatskoj, u: K. Prpić (ur.). Elite znanja u društvu (ne)znanja. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2005;15:185-229.
17. Bjelajac, S. Hrvatski „Brain- Drain“, Informatologija. 2007;40:314- 316.
18. Ali Jadoo SA, Aljunid SM, Dastan I, Tawfeeq RS, Mustafa MA, Ganasegeran K, Al Dubai SA. Job satisfaction and turnover intention among Iraqi doctors--a descriptive cross-sectional multicentre study. Human Resources For Health. 2015;19:21.
19. Mejia A. Migration of physicians and nurses: a world wide picture. Int J Epidemiol. 1978;7:207-15.
20. Vujcic M, Zurn P, Diallo K, Adams O, Dal Poz MR. The role of wages in the migration of health care professionals from developing countries. Hum Resour Health. 2004;2:3.
21. Bagat M, Sekelj Kauzlaric K. Physician labor market in Croatia. Croat Med J. 2006;47:376-84.
22. Croatian Employment Service. Registered unemployment.
23. Organization for Economic Co-Operation and Development. International Migration Outlook: SOPEMI 2007 Edition. Paris: OECD; 2006.
24. Lashuel HA, Al-Delaimy WK. Arab world needs its science diaspora. Nature. 2011;472:418.
25. Ostojić R, Bilas V, Franc S. Implications of the accession of the Republic of Croatia to the European Union for Croatian health care system. Coll Antropol. 2012;36:717-27.
26. European Commission. Workers; work permits.
27. Croatian National Institute for Public Health. Croatian Health Service Yearbook 2013. Zagreb: Croatian National Institute for Public Health, 2014.
28. Krosnar K. Could joining EU club spell disaster for the new members? BMJ. 2004;328:310.
29. García-Pérez MA, Amaya C, Otero A. Physicians' migration in Europe: an overview of the current situation. BMC Health Serv Res. 2007;7:201.

30. Ognyanova D, Maier CB, Wismar M, Girasek E, Busse R. Mobility of health professionals pre and post 2004 and 2007 EU enlargements: evidence from the EU project PROMeTHEUS. *Health Policy*. 2012;108:122-32.
31. Mataš, N. Očekivanja medicinskih sestara/tehničara tijekom studiranja u odnosu na status nakon zapošljavanja. Diplomski rad, Split. 2015.
32. Ognyanova D, Busse R. Health Workforce Mobility and Policy Responses in South East Europe. In: Bartlett W, Božikov J, Rechel B (Ed.) *Health Reforms in South-East Europe*. Palgrave Macmillan, 2012;35:76-101.
33. Mihajlović A. Broj medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj - jučer, danas, sutra. Diplomski rad, 2014. Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Diplomski studij sestriinstva.
34. Smoljanović M. Broj liječnika i medicinskih sestara u Europi u odnosu na bruto nacionalni proizvod (BNP) i zdravstvenu potrošnju na početku trećeg tisućljeća. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, 2009;5:25-38.
35. Golub, B. Zašto odlazimo? Društvena istraživanja, 2003;12:115-140.
36. Adamović, M. i Mežnarić, S. Potencijalni i stvarni odljev znanstvenog pomlatka iz Hrvatske: empirijsko istraživanje, *Revija za sociologiju*. 2003;34:143- 160.
37. Stankūnas M, Lovkyte L, Padaiga Z. The survey of Lithuanian physicians and medical residents regarding possible migration to the European Union. *Medicina (Kaunas)*. 2004;40:68-74.
38. Hnilicová H, Vavrecková J, Dobiášová K. Migration trends of Czech physicians. *Cas Lek Cesk*. 2008;147:49-54.
39. Krajewski-Siuda K, Szromek A, Romaniuk P, Gericke CA, Szpak A, Kaczmarek K. Emigration preferences and plans among medical students in Poland. *Hum Resour Health*. 2012;10:8.
40. Kolcic I, Polasek O, Mihalj H, Gombac E, Kraljevic V, Kraljevic I, et al. Research involvement, specialty choice, and emigration preferences of final year medical students in Croatia. *Croat Med J*. 2005;46:88-95.
41. Tešija RA, Maslov Kružičević S, Banožić A, Esteban CD, Sapunar D, Puljak L. Impact of extended course duration and stricter study organization on attrition and academic performance of medical students. *Croat Med J*. 2013;54:192-7.
42. Ribeiro JS, Conceição C, Pereira J, Leone C, Mendonça P, Temido M, et al. Health professionals moving to... and from Portugal. *Health Policy*. In press

43. Wertheimer-Baletić, A. Stanovništvo i razvoj. Zagreb: Mate.1999 ; Golub, B. Zašto odlazimo? Društvena istraživanja, 2003;12:115-140.
44. Relja R, Reić Ercegovac I, Čerenić V. Potrebe, mogućnosti i namjera odlaska u inozemstvo: analiza stavova studenata iz Splita (RH) i Sarajeva (BIH). Andragoški glasnik,2015;19:1-21
45. Kolcic I, Polasek O, Mihalj H, Gombac E, Kraljevic V, Kraljevic I, et al. Research involvement, specialty choice, and emigration preferences of final year medical students in Croatia. Croat Med J. 2005;46:88-95
46. Kolcic I, Čikeš M, Boban K, Bućan J, Likić R, Ćurić G, Đogaš Z, Polašek O. Emigration-related attitudes of the final year medical students in Croatia: a cross-sectional study at the dawn of the EU accession Croat Med J. 2014;55:452-8.
47. Ognyanova D, Maier CB, Wismar M, Girasek E, Busse R. Mobility of health professionals pre and post 2004 and 2007 EU enlargements: evidence from the EU project PROMeTHEUS. Health Policy. 2012;108:122-32.
48. Pifat-Mrzljak G, Juroš L, Vizek-Vidović V. Brain drain and the academic and intellectual labour market in Croatia – a case study. Zagreb: UNESCO; 2005
49. Henney AM. The promise and challenge of personalized medicine: aging populations, complex diseases, and unmet medical need. Croat Med J. 2012;53:207-10.
50. Polasek O, Kolcic I. Croatia's brain drain. BMJ. 2005;331:1204

10. ŽIVOTOPIS

Vrkašević, Ivana

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Medicinski fakultet Osijek

Sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstva

Ulica Josipa Huttlera 4, 31 000 Osijek

Datum i mjesto rođenja: 25. travnja 1994.

Adresa: Kulina bana 3, 32 100 Vinkovci

Mobitel: +385 91 604 3562

E-mail: ivanavrkasevic@gmail.com

Obrazovanje:

2001. – 2009. – Osnovna škola „Antun Gustav Matoš”, Vinkovci

2009. – 2013. – Zdravstvena i veterinarska škola dr. Andrije Štampara, Vinkovci, smjer
medicinska sestra/medicinski tehničar

2013. – 2017. – Medicinski fakultet u Osijeku, sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstva